

NÝGGJÁRSRØÐAN

LAT OKKUM SEMJAST UM AT VERA ÓSAMD

Her er tað, sum Aksel V. Johannesen, løgmaður, segði í nýggjársrøðu síni gamlaárskvøld

“Eg hevði ongantíð áður hugsað, at eg stakk út úr heildini.

Men tá eg skuldi luttaka í einari altjóða paralympiskari svimjikapping, varð orðið “brekað” bráðliga sett á meg.

Hóast eg hevði livað við rørslutarni alt lívið, var tað ikki fyrr enn onnur brúktu orðið “brekað” um meg, at eg fyrstu ferð kendi meg øðrvísi. Uttanfyri”

Orðini eigur svimjarin, Katrin Dagbjartsdóttir Johansen. Í 80’unum vann hon fleiri gullheiðursmerki við paralympiska landsliðnum.

At hon sum hálvvaksin á fyrsta sinni varð kallað brekað ávirkaði kanska, hvussu onnur sóu hana. Men mest av øllum ávirkaði tað hennara egnu sjálvsmynd.

Hesum hevur hon sjálv greitt frá.

Hetta er eitt dømi um, hvussu tey orðaspjældrini, vit heingja um hálsin hvør á øðrum, ávirka bæði onnur og okkum sjálv.

Og í Føroyum hava vit við málburði mangan sett mark ímillum okkum sjálv og onnur.

Í klaksvíksstríðnum fingur summi eitt ósjónligt spjaldur um hálsin: “Fimmari”. Og so var tað teirra samleiki.

Vit hava eisini sett mørk millum okkum og tey, sum hoyra til aðrar trúarbólkar enn vit.

Sum hava ávís eftirnøvn.

Sum búgva aðrastaðni í landinum.

Sum hava ein annan húðarlit.

Vit hava mangan latið tað, sum er øðrvísi, - og í okkara eygum negativt - rátt fyri, hvussu vit hava sæð hvør annan.

Hetta forðar fyri samstarvi, tí tá síggja vit ikki eginleikarnar hjá teimum, vit umrøða - og tey fáa heldur ikki víst okkum, hvat tey hava bjóða.

Katrin Dagbjartsdóttir Johansen er ein av mongum føroyingum, sum ikki unnist við orðið “brekað”.

Tað skilji eg væl.

Vit eru jú meira enn tey brek, vit øll bera. Enn tey orð, sum verða fest á okkum.

Og mangan siga spjældrini, vit

nýta, meiri um okkum sjálv - enn um tey, sum vit heingja spjældrini á.

Við orðum og spjældrum kunnu vit hámeta ella spotta.

Vit kunnu seta virði á øll lívsins viðurskifti. Og tað ávirkar hugburðin her á landi.

Og hugburðurin ávirkar okkara samfelag.

Seinastu árin hevur gingið væl - og tað er ikki bara tí, at náttúran hevur spælt við. Dirvið og viljin hjá føroyingum hava umsett góðu fortreytirnar til framgongd.

At vit eru fleiri enn 50.000 føroyingar, at vit hava avlop á figgjarlógini, og at arbeiði er til allar hendur, sigur nakað um góðu gongdina.

Á ársins síðsta kvøldi kunnu vit staðfesta, at 2017 gjørdist eitt framúr ár.

Vit hava tí allar orsøkir til at velja tey føgru orðini, tá ið vit umrøða okkara land - og hvør annan. Men kortini gera vit ikki tað.

Okkara orðaskiftið manar mangan fram gjáir.

Kontórshavn. Framleiðsluføroyar.

Homofobar. LGBT-samgongan.

Cafélattemammur í Havn. Skiparafrúur á bygð.

Tað eru vit ímóti teimum, og tey ímóti okkum.

Vit heingja spjaldur hvør á annan - og taka støðu til hesi spjældrini, heldur enn persónarnar, sum spjældrini hanga á.

Men.. vit eru bara 50.000 fólk í Føroyum. Vit hava ikki ráð til at býta okkum so smátt sundur í “okkum” og “tey”.

Í stóru myndini er jú bara ein bólkur í Føroyum - og tað eru “vit”. Øll.

50.000 fólk við ymiskum lívsvirðum og sjónarmiðum.

Sjálvandi skulu vit kortini kunna vera ósamd - og kjakast.

Ósemjur eru drívmegin í fólkaræðinum, og eitt lívligt og stundum hvast orðaskifti er ein grundleggjandi táttur í at byggja land.

Og vit eru mangan ósamd. Um fiskivinnu. Um sjúkrahúsværk. Um sáttmálasamráðingar. Og um pensjón.

Onkur togar henda veg og onnur toga handa veg - men framgongd er jú ongantíð ein bein linja.

Gomlu føroysku varðagøturnar eru eitt gott dømi um, at gøtan fram má skáka ymsar vegir, fyri at ØLL fáa verið við.

Ikki bara tey, sum orka best. Sum eru djarvast. Ella sum eru staðkendast.

Júst tí standa varðarnir ikki í eini beinari linju.

Tað ræður um, at øll skulu koma fram.

Og í fluttari merking er tað tað sakliga kjakið, sum flytir okkara samfelag framá.

Tíverri síggja vit bæði útspilling og særandi spjaldur í kjakinum. Serliga á sosialu miðlunum vísir tað seg vera lætt at skriva orð, sum vit ongantíð høvdu sagt andlit til andlits.

Vit mugu duga betur at vera ósamd. At taka støði í útsøgnunum hjá hvør øðrum heldur enn spjældrunum.

Tí hóast vit eru ósamd - ella kanska serliga, tá ið vit eru ósamd - eiga vit at tosa virðiliga.

Halgabók minnir okkum fleiri ferðir á at vanda okkum um orðini. Jákupsbrævið staðfestir, at tungan er eldur. Og Paulus áminnir okkum soleiðis: Tala tykkara verið altið dæmli, kryddað við salti.

Tað er torført. Men týðningar-mikið.

Tí tá fólk tosa um “grammar reiðarar” gloyma tey, at teir mangan hava brotið slóð, skapt arbeiðspláss, stórar inntøkur og latið veldigar upphæddir til góð endamál.

Og tá ið fólk tosa um “tey øvundsjúku, alment settu”, gloyma tey, at uttan almennar skipanir var einki samfelag yvirhøvur. Uttan skúlar, sjúkrahús og vegir hevði vinnan havt munandi verri kor.

Hetta eru dømi um spjaðandi spjældur.

Tí hvat hevur størri týðning - at fiska ella at skurðviðgera?

Tað ber ikki til at siga. Vit hava tørv á báðum. Steðgaði fiskimaðurin, rakti tað læknan. Steðgaði læknan, rakti tað fiskimannin.

Og útsøgnin hjá Katrini Dag-

bjartsdóttir Johansen, eigur at vera okkum ein áminning.

Spjaldrið, sum onnur festu á hana, ávirkaði hana. Fekk hana at kenna seg uttanfyri. Setta í ein kassa, har hon ikki kendi seg heima.

Sjálvur kenni eg eisini til bæði spjaldur og kassar.

Eg eri klaksvíkingur í Havn, men havnarmaður í Klaksvík.

Fór blaðungur at arbeiða við fiski, men endaði sum akademikari. Eingin okkara er bara í einum kassa. Eingin er bara eitt spjaldur.

Tað vita vit.

Men einføldu kassarnir og spjældrini gera tað lættari at seta mark millum okkum og tey, vit ikki eru samd við.

Hetta tæmir ongum.

Vit mugu tosa fólk inn í felagsskapin, heldur enn út úr felagsskapinum.

Men at syndra felagsskapin er jú endamálið við hugtøkum sum “Fake news” og “alternativum fakta”.

Í 2017 hevur heimurin vant seg við hesi hugtøkini. Og nú yppa vit bara øksl, tá ið ósannindi verða avdúkað.

Hesum rákinum eiga vit at ganga ímóti. Heldur eiga vit at byggja á sannleikan. Tað reiðiliga. Og samanhalðið.

Tí tá hesi virðini verða forfjónað er torført at sameinast. At semjast.

Og sum ein herfyri skemtandi tók til: “Í Føroyum snýr tað seg ikki um at finna breiðar semjur - men at finna breiðar ósemjur”

Aðrastaðni koma samgonga og andstøða javnan upp úr gjáunum, seta sundurlyndi og smáhugsan frá sær og nærkast óttaleys mótpartinum fyri at finna varandi semjur.

Hóast tey ikki fáa alt sítt ígjøgnum, so er tað teirra ábyrgd at skapa tryggjar karmar um samfelagið.

Heldur taka ábyrgd fyri nøkrum, sum ikki er heilt fullkomið, enn ikki at taka ábyrgd yvirhøvur.

Her heima kemur flokkadrátturin tíverri mangan fram um viljan til at sameinast. Og her eru vit øll samsek.

Kjakstøðið hevur við sær ein

mangan lítið virðiligan goragang.

Eg havi eisini varðhugan av, at føroyingar eru troyttir av skotgrøv-unum.

At myndin hjá teimum flestu er munandi litríkari enn svørt/hvít.

Tí tað er sjálvandi ikki so, at alt, sum ein samgonga ger, er ringt.

Ella at alt, sum ein andstøða kemur við, er óbrúkiligt.

Mangan er tað lítið, sum skilir partarnar.

Eg vóni, at vit - øll somul - fara at taka okkum betri partar fyri.

At vit oftari hittast á miðjuni og laða varandi varðar.

Ein slíkur varði verður fólkaatkvøðan um stjórnarskipanina, sum ætlandi skal verða í 2018.

Á fyrsta sinni kunnu vit í felag staðfesta okkara egna demokratiska grundarlag.

Endamálið við stjórnarskipanini er at finna tað, vit eru samd um, heldur enn bara at stríðast um tað, vit eru ósamd um.

Vit eru jú samd um tað mesta.

Til dømis at í Føroyum ráða føroyingar.

At fólkisk skal spyrjast í týðningarmiklum málum.

At børn skulu vaksa upp undir trygghum umstøðum, og eldri skulu hava virðilig kor.

Vónandi kunnu vit tosa hóvliga saman og finna tað, sum sameinir.

Vit eiga eisini mong, sum dagliga sameina og byggja brýr. Ímillum rík og fátøk. Ímillum øki í landinum. Ímillum tilflytarar og føroyingar.

Felagsskapir og føroyingar, sum eru skjót við tí góða orðinum og hjálpanði hondini.

Tað sóu vit til dømis, tá ið eldur kom í Varðan Pelagic.

Bjargingarfeløg, fyrirøkur, myndugleikar og privatpersónar gingu saman fyri at basa eldin og hjálpa, tá ið fólk flýggjaðu frá húsi og heimi.

Sterkur samhugi kom úr øllum Føroyum.

Og frá Varðanum komu fyrst orð av eyðmjúkleika og takksemi - men síðani eisini orð, sum fingur orræði og vón at rísa úr kolaðu leivdunum.